Dr hab. Ewa Wojtyga, prof. AM

Akademia Muzyczna im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi

Wydział Twórczości, Interpretacji, Edukacji i Produkcji Muzycznej

Instytut Rytmiki, Terapii i Edukacji Muzycznej

Katedra Rytmiki i Improwizacji Fortepianowej

Recenzja zawierająca ocenę pracy habilitacyjnej w dziedzinie sztuki,

w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne dr Anny Lipiec,

w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego,

prowadzonym za pośrednictwem Rady Doskonałości Naukowej przez Komisję Habilitacyjną

Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach

Przesłane do recenzji materiały to płyta DVD zatytułowana ***Wczesne kompozycje fortepianowe Emila Jaques-Dalcroze'a – międzynarodowy projekt artystyczny „Émile Jaques-Dalcroze's Piano Pieces and Plastiques Animées"***, z zarejestrowanym koncertem interpretacji ruchowych wybranych utworów, wraz z omówieniem osiągnięcia artystycznego, oraz dokumentacja spełniająca wymogi stawiane w art. 221 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*.

Podstawowe dane o Kandydatce

Pani Anna Lipiec jest zatrudniona w Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. W roku 2014 uzyskała stopień doktora w dyscyplinie artystycznej rytmika i taniec, nadany uchwałą Rady Wydziału Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej, Muzyki Kościelnej, Rytmiki i Tańca Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie. Poza pracą w uczelni, dr Anna Lipiec pracuje w szkolnictwie muzycznym II stopnia – w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych im. Wojciecha Kilara w Katowicach. W latach 2003-2006 pracowała w Państwowej Szkole Podstawowej nr 36 w Katowicach, jednocześnie w latach 2004-2005 pracowała w Podstawowej Szkole Specjalnej nr 7 w Katowicach jako wolontariuszka, w ramach Projektu artystyczno-naukowego realizowanego przez Uniwersytet Śląski.

W roku 2014, w żłobku Fundacji Elementarz w Katowicach, prowadziła zajęcia łączące elementy rytmiki Dalcroze'a z elementami Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne.

Zatem jej doświadczenie zawodowe obejmuje wszystkie stopnie edukacji.

W roku 2015 dr Anna Lipiec uzyskała stopień nauczyciela dyplomowanego nadany przez Komisję Kwalifikacyjną powołaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Pani Anna Lipiec obok działalności dydaktycznej, prowadzi działalność artystyczną, naukową i organizacyjną. Jak czytamy w opisie kariery zawodowej jest autorką ponad stu kompozycji ruchowych, z czego 61 powstało po uzyskaniu stopnia doktora. Prezentowane one były w macierzystej uczelni, Zespole Państwowych Szkół Muzycznych w Katowicach, a także podczas konferencji, seminariów i warsztatów w kraju i za granicą. Po uzyskaniu stopnia doktora, oprócz Polski, zaprezentowała swoje prace w Remscheid w Niemczech (2015), w konkursie w ramach Międzynarodowego Festiwalu Rytmiki, gdzie zdobyła II miejsce w Międzynarodowym Konkursie Interpretacji, w Quebec City w Kanadzie

(2017), w Trossingen w Niemczech (2021), w Pittsburghu w Stanach Zjednoczonych (2023). Zarówno w Quebec, jak i Pittsburghu wystąpiła także jako wykonawca.

Działalność naukowa dr Anny Lipiec koncentruje się wokół seminariów i konferencji naukowych, podczas których wygłasza referaty. Po uzyskaniu stopnia doktora wystąpienia te miały miejsce w Akademiach Muzycznych w Łodzi, Poznaniu, Katowicach, Gdańsku, w Uniwersytetach w Lublinie i Poznaniu, a także w Quebec, Trossingen i Pittsburghu oraz podczas edycji online *The 5th International Conference of Dalcroze Studies*.

Z ośmiu opublikowanych artykułów, cztery ukazały się po uzyskaniu stopnia doktora.

Działalność dydaktyczna dr Anny Lipiec polega na prowadzeniu warsztatów w kraju i za granicą (25 po uzyskaniu stopnia doktora), w tym między innymi w Quebec City (2017), w Katowicach (2019), Trossingen (2021) i w Pittsburghu (2023). Jest ponadto opiekunem dyplomowych prac z realizacji interpretacji ruchowych, pisemnych prac dyplomowych na studiach I i II stopnia oraz ich recenzentem.

Dorobek pani Anny Lipiec uzupełnia bogata działalność organizacyjna na terenie Akademii Muzycznej, w tym organizacja ogólnopolskich i międzynarodowych sesji, seminariów, konferencji (The 4th International Conference of Dalcroze Studies 2019), kursów mistrzowskich, a także działalność organizacyjna we współpracy z pedagogami POSM II stopnia w Katowicach oraz z Centrum Edukacji Artystycznej.

Dr Anna Lipiec jest także pomysłodawczynią i redaktorką naczelną recenzowanego czasopisma *KOD edukacji muzycznej – Kodaly-Orff-Dalcroze*, wydanego przez Akademię Muzyczną w Katowicach w 2023 roku, które ma ukazywać się cyklicznie.

Za swoją działalność Anna Lipiec została uhonorowana licznymi nagrodami, w tym dwukrotnie Nagrodą Rektora Akademii Muzycznej w Katowicach (2019, 2022), Brązowym Medalem za Długoletnią Służbę (2017), Brązowym Krzyżem Zasługi na rzecz kultury polskiej (2023), Nagrodą Indywidualną II stopnia Dyrektora Centrum Edukacji Artystycznej (2015) oraz sześciokrotnie nagrodą Dyrektora Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych im. Wojciecha Kilara w Katowicach (2009, 2017, 2019, 2020, 2023, 2024).

Reasumując stwierdzam, że zarówno doświadczenie zawodowe Habilitantki, jak i jej dorobek dydaktyczny, artystyczny, naukowy i organizacyjny jest znaczący i uprawnia ją do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.

Ocena osiągnięcia artystycznego

Osiągnięcie artystyczne wskazane przez Habilitantkę to opracowanie ruchowe siedmiu kompozycji fortepianowych Emila Jaques-Dalcroze'a. Realizacja ta powstała w ramach międzynarodowego projektu ***Émile Jaques-Dalcroze's Piano Pieces and Plastiques Animées***, promującego płytę CD zatytułowaną ***Émile Jaques-Dalcroze: Piano Music, Vol. I***, w wykonaniu włoskiego pianisty Adalberto Marii Rivy. Premierowy pokaz odbył się 30.07.2019 r. w Sali Teatralnej Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach, podczas *The 4th International Conference of Dalcroze Studies*. Wykonawcami były studentki specjalności rytmika wyżej wymienionej Akademii.

W programie koncertu znalazły się następujące kompozycje E. Jaques-Dalcroze'a:

1. *Arabesque* op. 44. No 1.
2. *Skizzen* op. 10 nr 1, Kobolde

3. *Skizzen* op. 10 nr 2, Träumerei
4. *Skizzen* op. 10 nr 3, Schmetterlinge
5. *Skizzen* op. 10 nr 4, Stänchen
6. *Aria* op. 46. No 3.
7. *Capriccio appasionato* op. 46. No 2.

Wszystkie kompozycje ruchowe zamieszczone na płycie DVD wykonywane były do muzyki granej na „żywo" na fortepianie przez Adalberto Marię Riva.

***Arabesque* op. 44. No 1.** rozpoczyna koncert. Utwór jest realizowany przez solistkę, która z wdziękiem podąża za muzyką, podkreślając gestem, ruchem i sposobem zagospodarowania przestrzeni wszystkie istotne elementy kompozycji muzycznej. Charakter ruchu oddaje charakter muzyki. Znaczącym elementem choreografii jest kostium – spódnica, która wprowadzana w ruch rękoma wykonawczyni dodaje lekkości i wyrazu wykonywanym ruchom. Scenografia wzbogacona została o wiszące taśmy LED, które nie zostały jednak należycie wykorzystane. Poza fragmentami, w których solistka obiegała niektóre z nich, nie wnosiły wiele do interpretacji ruchowej. Zmieniające się kolory emitowanego przez nie światła nie współgrały z muzyką, nie „wybrzmiewały" z frazą, nie potęgowały napięcia, wyłączając się czasem w kulminacjach. Solistka w końcowej fazie realizowanej interpretacji wprowadziła w ruch dwie z nich i w tym momencie nasunęły się pytania: - dlaczego tylko dwie z widocznych pięciu?, - dlaczego dopiero teraz?

Skizzen* op. 10 nr 1, *Kobolde to pierwsza część z cyklu sześciu utworów. Wykonywana jest przez duet realizujący charakterystyczne motywy kompozycji muzycznej – silne dynamiczne akcenty i powtarzające się frazy melodyczne. Autoteliczny, taneczny ruch trafnie oddaje charakter muzyki, nie ilustruje (w opinii recenzentki) tytułowych Chochlików, jak czytamy w omówieniu dzieła. Interesujący rysunek przestrzenny cechuje symetria względem punktu w środku sceny, który jest centrum realizacji ruchowej. Tu wykonawczynie mijają się, spotykają, łączą za pomocą rąk w różnych ustawieniach ciała. Wykonanie cechuje lekkość i właściwa energia.

Skizzen* op. 10 nr 2, *Träumerei. Kompozycję tę realizują dwie pary wykonawczyń, działające synchroniczne przez cały utwór. Początkowe gesty – ruchy głowy – symbolizują, według Autorki interpretacji ruchowej, tytułową *Zadumę*, czy *Marzenie*. Jednak dalej skojarzenia z tytułem nie są widoczne. Ruchy oddają głównie rysunek linii melodycznej, dynamikę i emocjonalność utworu, choć czasem dominują nad muzyką. Widoczne jest to szczególnie w części środkowej, gdzie wyrzuty nóg w obrocie, czy wychyleniu w tył mają charakter czysto technicznego elementu ruchu. Odnosi się wrażenie, że sprawia on wykonawczyniom trudność.

***Skizzen* op. 10 nr 3, *Schmetterlinge*.** Kolejna część cyklu to wdzięczna prezentacja w wykonaniu solistki. Należy zgodzić się z Autorką opracowania ruchowego, że ruchy tancerki oddają „lekkie i ulotne brzmienie poszczególnych fraz muzycznych", które miały za zadanie „ścisłe odzwierciedlenie warstwy brzmieniowej". Prezentację tę wzbogaca projekcja, która przedstawia nagrane ruchy tancerki w formie negatywu, „które pojawiają się i znikają" niczym tytułowe *Motyle*. Zapewne podczas prezentacji scenicznej projekcja wideo była bardziej wyrazista niż ta odtwarzana z nagrania na CD.

***Skizzen* op. 10 nr 4, Stänchen** to ostatnia miniatura z cyklu, opracowana ruchowo przez Habilitantkę. Realizacja ta różni się od pozostałych, widoczna jest tu warstwa pozamuzyczna opowiedziana ruchem. Wyraźny podział na ilustrację ruchem planu melodycznego i akompaniamentu wzbogacony został zadaniem aktorskim. Historia przedstawiona ruchem współgra z muzyką, wykonana jest lekko i żartobliwie, co podkreśla jej charakter.

Zastrzeżenia budzi kostium grupy realizującej akompaniament – krótkie spódnice, które narzucają odbiorcom interpretację, nasuwają jednoznaczne skojarzenia jeszcze zanim rozpoczyna się prezentacja, podobnie jak wejście na scenę omawianej grupy z charakterystycznym gestem symbolizującym konflikt, który rozgrywać się będzie pomiędzy grupą a solistką.

***Aria* op. 46. No. 3** to romantyczna prezentacja wykonywana przez dwie tancerki, wzbogacona animacją świetlną w tle. Błękitne punkty czasem odzwierciedlają ruch duetu, innym razem są niejako przesyłane od jednej do drugiej wykonawczyni. Ciekawie zakomponowana przestrzeń, szerokie gesty podkreślone pracą tkaniny sukni, zmienne poziomy ruchu, liczne przebiegi po zróżnicowanych liniach wnoszą w tę realizację energię płynącą z muzyki, podkreślając kulminacje. Wykonanie cechuje się dobrą techniką i elegancją. Zastosowane oświetlenie dodaje tajemniczości i podkreśla gesty.

***Capriccio appasionato* op. 46. No 2.** Kompozycja ruchowa jest wyraźnie zróżnicowana w zależności od części kompozycji muzycznej. W skrajnych częściach Autorka operuje całą grupą wykonawczyń. Wybiegają one ze sceny po części pierwszej, by w części środkowej pojawiać kolejno, wybiegając z bocznych kulis. Widać tu inspiracje przedstawieniami taneczno-baletowymi w zakresie rozwiązań scenicznych, ale nie tylko. Dominującym elementem ruchu są różnego rodzaju przeskoki, podskoki, wyskoki, zwłaszcza w częściach skrajnych. Jest to duże wyzwanie techniczne dla wykonawczyń, któremu starają się podołać. W realizacji tej są też elementy ruchu typowe dla metody Emila Jaques-Dalcroze'a, jak choćby tak zwane podskoki zmienne. Wykonywane po kole, wraz z wprawianą w ruch za pomocą rąk spódnicą, mają charakter zbyt radosny, co kłóci się z charakterem muzyki, który Habilitantka, cytując J. Tchamkertena, określa jako żarliwy, namiętny. Całość sprawia wrażenie bardziej tańca niż interpretacji ruchowej typowej dla metody Dalcroze'a. Należy jednak docenić rozwiązania przestrzenne i pracę z grupą nad techniką ruchową.

Podsumowując cały koncert realizacji ruchowych należy zauważyć, że prezentacja ta cechowała się dużą jednorodnością, przejawiającą się w zastosowanej technice ruchu, elementach ruchowych, jak i w doborze kostiumów. We wszystkich interpretowanych utworach zastosowano podstawowe elementy klasycznej techniki ruchu, widoczne w postawie ciała, ułożeniu i prowadzeniu rąk, pozycji stóp. Powtarzającymi się elementami ruchowymi były przeskoki, wyskoki, obroty, przebiegnięcia. Kostiumy – w każdej prezentacji były to długie suknie lub spódnice – podkreślały zastosowane elementy ruchu, nadając jednocześnie romantyczny charakter, dla którego nie bez znaczenia była muzyka. Wybrane wczesne kompozycje Emila Jaques-Dalcroze'a utrzymane są w stylu romantycznym, dlatego też narzuciły one takie założenia twórcze. Wspomniana jednorodność nie jest zarzutem deprecjonującym przedstawione do oceny osiągnięcie artystyczne, a raczej uwagą natury ogólnej. Posługiwanie się klasycznym ruchem częściej niż ruchem naturalnym, charakterystycznym dla metody Emila Jaques-Dalcroze'a sprawiło, że realizacje te, jak wcześniej wspomniano, były czasem bardziej zbliżone do tańca, niż interpretacji ruchowej. Jednak zgodność ruchu z muzyką, z jej energią, charakterem, z wyrazem emocjonalnym, ukazywanie ruchem istotnych komponentów kompozycji muzycznej pozostawało jak najbardziej w zgodzie z założeniami interpretacji ruchowej.

Pomimo zgłoszonych wcześniej kilku uwag, pod względem artystycznych oceniam przestawione dzieło wysoko. Należy docenić dobre przygotowanie techniczne wykonawczyń, a co za tym idzie estetykę ruchu, interesujące rozwiązania przestrzenne.

Zrealizowane kompozycje ruchowe do muzyki Emila Jaques-Dalcroze'a w ramach międzynarodowego projektu ***Émile Jaques-Dalcroze's Piano Pieces and Plastiques Animées***, promującego płytę CD z utworami Emila Jaques-Dalcroze'a w wykonaniu włoskiego pianisty Adalberto Marii Rivy, stanowią niewątpliwie znaczący wkład w rozwój reprezentowanej przez Habilitantkę dyscypliny. Muzyka

Dalcoze'a jest wciąż mało znana i rzadko obecna w realizacjach ruchowych. Przybliżanie jej zarówno studentom specjalności rytmika, jak i odbiorcom jest cenne.

Konkluzja

Po zapoznaniu się z przedstawioną dokumentacją, zawierającą dorobek artystyczny, naukowy oraz dydaktyczny i organizatorski, z dziełem artystycznym, na które składają się opracowania ruchowe wczesnych kompozycji fortepianowych Emila Jaques-Dalcroze'a, zrealizowane w ramach międzynarodowego projektu artystycznego ***„Émile Jaques-Dalcroze's Piano Pieces and Plastiques Animées"***, stwierdzam, że dr Anna Lipiec spełnia warunki pozwalające jej ubiegać się o stopień doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne, co odpowiada wymaganiom określonym w Art. 219 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*.

Wnoszę o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego i nadanie dr Annie Lipiec stopnia doktora habilitowanego.